

Příběhy nelhostejnosti ve *Starém a Novém zákoně*

Autor: Taťána Göbelová

Abstract

Non-indifference Stories in Old and New Testament. – The paper presents non-indifference as an important part of moral quality. This has been described on example of three Bible Stories showing in the same time non-indifference as a principle of Christianity.

Keywords: non-indifference, traditions of Christianity, Bible Stories**Klíčová slova:** nelhostejnost, křesťanská tradice, biblické texty

Nelhostejnost, máme-li použít tento nepříliš obvyklý termín, je morální kvalita, kterou můžeme najít ve všech lidských kulturách. Přesvědčí nás o tom pohled na náboženská učení kdekoli ve světě. V naší kultuře, která je zakotvena ve společných judeokřesťanských kořenech našeho civilizačního okruhu, a to především v jeho katolické variantě, máme tento postoj tak hluboce fixovaný, že ani vypjatý individualismus a náboženská laxnost českého národa jej nedokázaly nějak podstatněji potlačit.

Domnívám se, že jsou dobré důvody pro názor, že míra nelhostejnosti je v různých civilizačních okruzích velmi různá, a to v závislosti na náboženském kontextu té které tradice. Jako ilustrace snad poslouží dva postřehy, po jednom z každého ze dvou hlavních okruhů, co existují vedle euroamerické kulturní tradice. Matka Tereza, označovaná jako anděl umírajících, působila hlavně v indickém velkoměstě Kalkatě. V hinduistické Indii se o nemocného a umírajícího stará rodina; pokud člověk rodinu nemá, může ležet třeba na ulici, a nikoho z okolí to nezajímá.

V souladu s vírou v reinkarnaci a v princip odplaty za lidská provinění v dalším životě lidé při pohledu na umírajícího u silnice řeknou nanejvýš: má špatnou karmu. Podobně v Číně má člověk podle tradice konfuciánského myšlení povinnost budovat tzv. vnitřní okruh – má ctít, milovat a podporovat svou rodinu, své příbuzné a přátele, aby jej v nouzi či nemoci podpořili a postarali se o něj. Všichni ostatní lidé patří k „vnějššímu okruhu“, a to znamená, že je třeba se k nim chovat zdvořile, přátelsky a mile, ale žádnou pomoc nemohou očekávat, žádná mravní povinnost tady neexistuje. Po nedávném zemětřesení na Tchaj-wanu proběhla naším tiskem zpráva, jak zdrčení byli američtí záchranáři, když viděli, že ti místní, které nic nepostihlo, nečinně přihlížejí zoufalé snaze sousedů vyprostit z rozbořeného domu členy své rodiny.

Při pohledu na základy naší kulturní tradice můžeme říci, že židovství i křesťanství jsou náboženství solidarity, a tedy nelhostejnosti. A toto hodnocení platí nesporně také pro islám, třetí abrahamovské náboženství, jehož svět se vyvíjí v těsném soužití i zápase s nimi; povinnost almužny, pomoci potřebným, je jedním z jeho pěti věroučných pilířů. Obě části bible, *Starý a Nový zákon*, jsou vlastním duchovním pokladem křesťanů; biblické texty

obsahují mnoho dokladů nelhostejnosti, solidarity. Po více než tisíc let kultivovaly náš národ a vliv religiózních hodnot je význačným formujícím prvkem pro strukturování a fungování společnosti. Vybrané tři příběhy, jeden ze *Starého zákona* a dva z *Nového zákona*, snad nejlépe dokládají, co je uvedeno výše.

Starozákonní text je jedním z příběhů Abrahamových, prvního biblického patriarchy a společného praotce tří velkých světových náboženství (Gn 18,16–33). Bůh dovoluje, aby Abraham promluvil k jeho záměrům. Jakoby to byla prvá zkouška Abrahamova, ještě před známým příběhem o obětování Izáka. Jakoby ho Bůh zkoušel – Abraham má být velkým a zdatným národem a požehnáním pro všechny pronárody – je toho hoden? Abraham smlouvá s Hospodinem o vyhlazení svévolníků se spravedlivými – zpočátku je to padesát spravedlivých, kteří budou stačit, aby Hospodin prominul Sodomě. Nakonec je množství spravedlivých, kteří mohou zachránit Sodomu, pouze deset. V té debatě s Hospodinem Abraham argumentuje v logice spravedlnosti a práva. Ale snad můžeme vnímat i spodní proud soucitu, solidarity a velkodušnosti i vůči těm zkaženým a zlým. Každý, dokud je naživu, se může změnit a obrátit k dobrému.

První z novozákonních textů je z Lukášova evangelia; Ježíšovo podobenství o milosrdném Samaritánovi patří k nejznámějším novozákonním příběhům, L 10,27–37, a je v něm ukázáno jádro Ježíšova učení: Dvojpříkázání lásky – miluj Hospodina... A miluj bližního... – zde je nelhostejnost povýšena na zásadní princip života křesťana. Podobenství o Samaritánovi je toho ilustrací. Samaritán byl příslušník nepřátelského národa, a ještě hůř, národa Židy zavrženého a opovrhovaného. Cesta z Jeruzaléma do Jericha byla pustina, kde přepadávali lupiči a kdykoli se tam mohli znovu objevit. V tomto druhém příběhu platí jiná logika, než ta Abrahamova – pomoc tu poskytuje člověk proto, že je tu někdo potřebný; nehraje roli, zda je to přítel, spravedlivý, anebo třeba nepřítel a darebák, ani není důležité, že to může být třeba riziko.

Třetí příběh umocňuje křesťanský apel na naši nelhostejnost (Mt 15,21–28). Ježíš se setkává s pohanskou ženou, která ho žádá, aby se nad ní smiloval – její dcera je zle posedlá. Ježíš zpočátku této ženě neodpoví, nakonec se ale smiluje a dceru uzdravuje. Sám Ježíš v tomto příběhu svědčí vlastním skutkem o nelhostejnosti; a snad i o tom, že může být nesamozřejmá a že od nás vyžaduje rozhodnutí.

Skutečnost křesťanství v dějinách našich i světových je mnohvrstevná a mnohotvárná, někdy rozporuplná, avšak vždy působící jako výzva – přinejmenším k dialogu. Ve své spirituální rovině mezi jiným formuluje a předkládá i nám nabídku postojů a pobídek k činům. Můžeme říci, že nelhostejnost je sama dřeň křesťanství. V naší národní kultuře sehrála křesťanstvím hlásaná nelhostejnost zásadní roli pro utváření proměnlivé a přece reálné a trvající skutečnosti, které se říká národní povaha nebo národní charakter. Tak zásadní, že se zatím dále zračí i v chování a činech našich sekularizovaných současníků.

Dvě schopnosti člověka – myslet a volit – nejlépe vyjadřují, že lidé jsou stvořeni „k obrazu Božímu“. Bytosti stvořené k obrazu Božímu usilují o porozumění a volí své jednání. Nelhostejnost můžeme vnímat jako zaujatost, osobní postoj lásky k Bohu, k druhým a ke světu. Lhostejnost je pak výrazem naší vlažnosti, indiferentnosti.

„Vlažnost je váhání nebo nedbalost při odpovědi na Boží lásku; může zahrnovat odmítání odevzdat se dynamice lásky“. (Peschke 1999: 103) Biblické příběhy zmíněné v textu poukazují na nelhostejnost jako něco ne-samozřejmého v našem jednání, ale je to právě nelhostejnost, která umožňuje člověku realizovat konkrétní činy lásky a odpovědnosti.

SEZNAM LITERATURY

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká biblická společnost, 1985.

PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika.* Praha: Vyšehrad, 1999.

(Mgr. Taťána Göbelová, Ph.D., působí na Katedře pedagogiky primárního alternativního vzdělávání Ostravské univerzity.)